

Töö Kalaranna tulevikuga

Toomas Paaver on aastatel 2010–2016 teinud koos Telliskivi seltsi ja teiste aktiivsete kodanikega mitmekesist vabatahtlikku tööd lauge ranna ja inimhõõtmelise avaliku ruumi nimel nii tänases kui tulevases Kalarannas. Tänapäevaks on Kalarand kujunenud populaarseks mereäärseks ajaveetmiskohaks Tallinna kesklinna külje all.

Toomase Paaveri algatusel valmis 8. augustil 2010 tema sünnipäevapeo külaliste abiga rannas esimene riietuskabiin, mis püsis seal umbes augusti lõpuni. See oli esimene sekumine Kalaranna ruumis, mõeldud ranna tähistamiseks ja ala tuleviku üle küsimuse tõstatamiseks. Teadlik tegevus Kalaranna elavdamiseks, puhastamiseks ja väärtustamiseks sai impulsi järgmisel aastal linnainstallatsioonide festivali LIFT11 installatsioonist Kalarand (vt lk 56–57), mis paigutas koha laiema avalikkuse jaoks linnakaardile.

Samal ajal jätkus Kalaranna maaomaniku rahastamisel koostatava detailplaneeringu menetlus alale kortermajade ja jahisadama rajamiseks. Telliskivi selts võttis südameasjaks, et detailplaneeringus oleks rõhutatud Kalaranna väärtused ja avaliku lauge rannajoone tähtsus. Sellest teemast kujunes poolte erinevate nägemuste tõttu aastatepikkune protsess. Toomas Paaver rakendas seltsi esindajana oma linnaametniku, riigiametniku, lähteülesannete püstitaja ja arhitektitöö kogemust, et kõrvaldada planeerimisdokumentidest vasturääkivusi ja formuleerida põhimõtted, millega lepiks nii kodanikud kui arendaja. Töö lõppes 11. märtsil 2016 kui selts ja maaomanik sõlmisid kokkuleppe detailplaneeringu täpsustuste sisseviimise kohta, lõpetades ka vaidlused.

2016. aasta lõpus sai Toomas Paaver koos Teele Pehki ja Juho Kalbergiga Eesti Kultuurkapitali tegevuspreemia Kalamaja avaliku ruumi ja sealhulgas Kalaranna tuleviku nimel tehtud ühiskondliku töö eest.

Väljavõtte installatsiooni Kalarand plakatilt, 2011:

Maa-ala seniste arendusplaanide järgi on eesmärgiks seatud mahukas elamu- ja sadamaarendus.

Mereääre kasutamine supelranna ja avaliku ruumina ei välista elamute ja sadama arendust, sest arendatav maa- ja mereala on tegelikult kokku üsna suur ning pakub erinevaid võimalusi. Linnaruumi mõtestamine supelrannana võiks pakkuda värsked tuuli ka tegelike arendusplaanide mitmekesistamiseks. Kokkuvõttes aitaks see maaomanikul arendatava piirkonna mainet, tulevase keskkonna kvaliteeti ja kasutatavust pigem tõsta. Linnainstallatsioon „Kalarand“ kutsub elanikke, omanikke, planeerijaid ja linnavõime nende küsimuste üle järele mõtlema ja parema mereääre nimel koos tegutsema.

LIFT11 linnainstallatsioon Kalarand avati 12. juunil 2011, autorid Toomas Paaver, Teele Pehk, Triin Talk. Huvilised lugemas installatsiooni plakati riietuskabiinil

8. augustil 2010 valmis esimene rannakabiin

Elamute krundipiiri tähistamine Telliskivi seltsi poolt vastavalt detailplaneeringu esialgsele joonisele, mai 2012

Telliskivi selts kutsus ametnikud randa arutelule, 2. september 2014

Anna-Liisa Unt, „Kui kaua kestab ajutine?“, Sirp 11. september 2015:

„Tiheda linna huvides on kinnisvaraarendus loogiline samm. Sellega seotud hirmud on tingitud varasematest viletsatest kogemustest, kus võimaluste ja lubaduste kõigi huvides realiseerimise asemel on toode kukkunud välja nagu alati – kellel vaip jalge alt ära, kellele kott pähe. Detailplaneeringu saab ehitusprojektiks tõlgendada nagu aus mees, aga ka kui nürkuael. Telliskivi seltsi kära on teinud kodanikele väga suure teene: on arutatud mitmete detailplaneeringute küsitavusi, mitmetimõistevavusi ja ebasümpaatseid lahendusi, kaustad on tõlgitud inimkeelde ja räägitud mitmete avalike koosolekute käigus põhjalikult läbi.“

Grete Arro, „Kalaranna taltsutamine“, Sirp 28. august 2015:

„Kalamajas on tekkinud sidus ja omavahel asju arutav kogukond. Kogukondade kujunemisele aitavad enamasti jõudsalt kaasa spontaanse kokkusaamise võimalused. Hea avalik ruum on see, kuhu mitmesuguse etnilise või sotsiaal-majandusliku staatuse, vanuse, soo ja maailmavaatega inimesed saavad koguneda ilma selle eest maksmata või kellegi kvaasiprivaatsesse ruumi tungimata. Kalarand võib olla praegu näiliselt „korda tegemata“, aga on just seda laadi lõõgastav ja mitteformaalne kohtumispaik. Küsimus, miks kogukond ei teki nii kergesti paneellinnakus, on seetõttu ehk üleaarne. Kus nad räägivad, kas liftis? Trepikojas? Kalarand on kokkusaamise koht, kus saab suhelda oma inimestega, aga õppida tundma ka teisi. Tõsi, kui kogukonna tekke ja koos toimima õppimise kohad täis ehitada, siis kogukond ehk ei jauraks enam nii palju. [---]

Linn ja arendaja tahavad Kalaranda taltsutada omal moel. Nad ei tea, et Kalaranna on juba ammu kogukond taltsutanud ja ta vastutab nüüd selle eest – kõigi nende ees, kes tahavad oma südalinnaranda minna.“

Triin Pitsi, „Kalaranna juhtum kui kodanikuaktivismi proovikivi“, Sirp 29. aprill 2016:

„Kalaranda võiski näha ka kui ühte vähestest kultuuri-aastast siimaani toimivatest projektidest, ajutisest lahendusest on kasvanud välja midagi enamat. Sest-saadik on vabatahtlikud igal kevadel oma vahendite ja annetatud rahaga randa koristanud ja uued lavatpingid ehitanud, kuna tuul ja vesi on vanad talve jooksul täielikult ära lammutanud. Samasuguse järjekindlusega on võideldud ka inimliku avaliku ruumi püsimise eest, sest suurendus oleks esialgsete plaanide kohaselt kogu paiga iseloomu hävitanud. Visadus on viinud selleni, et Kalarand jääb alles. [---]

Kui üks asumiselt suudab mõjutada muutma arenduskava, mis suure tõenäosusega ei taga avaliku ruumi säilimist sel kujul, nagu kasutajad seda sooviksid, siis on saavutatud palju. Kalaranna lugu näitab, et kui tugevasse kogukonda kuulub nii sõnakaid kodanikuaktiviste kui ka ruumilise planeerimise nüansse läbi ja lõhki tundvaid spetsialiste (vahel mõlemad ühes isikus), siis on rohujuuresandilt võimalik ka justkui juba ametlikult lukku pandud asju muuta.“

Näited aktiivse osalemise tulemusel Kalasadama detailplaneeringule lisatud lausetest, 2016:

- » „Rannajoone ümbruse ja liivaranna lahendamisel tuleb lugu pidada olemasolevast, inimtegevuse ja looduse koosmõjul tekkinud rannajoonest“
- » „Rannaala kavandatavad muudatused, sh avaliku ruumi võimalik laiendamine mere täitmise teel, peavad olemasolevat keskkonda arendama veelgi inimsõbralikumaks või säilitama samaväärse kvaliteedi, arvestades samaaegselt kogu arendatava ala terviklikkusega“
- » „Liivaranna ulatus peab olema vähemalt praegusega samaväärne ning see peab avanema avamererele, leides soovitatavalt võimalusi liivaranna kavandamiseks pikemal rannalõigul või erinevates rannalõikudes“
- » „Liivaranna kavandamisel tuleb arvestada olemasolevate ja kavandatavate muulide jm. mereala rajatiste mõju liivade liikumisele ja püsimisele“
- » „Liivaranna ja hoonete vahele kavandada piisavalt lai ja takistusteta avalik autovaba liikumisruum jalakäijatele ja kergliiklejatele“

Toomas Paaver, 2016:

„Tallinna mereääre planeerimisel on rannajoont seni käsitletud kui kriipsu kaardil, aga linnaruum on kolmemõõtmeline ka veealuses osas. Minu kui arhitekti jaoks väljendub Kalaranna tulevikuga seotud tegevuste üldine mõte ruumiliselt kõige paremini meresügavuste kaardil. **Skeemil on punaselt tähistatud ala, kus mere sügavus on väiksem kui 2 meetrit, mis sobib laugetele randadele.** Mujal Tallinna keskosa rannajoonel ulatub mere sügavus umbes 5 meetrini, mis sobib sadamatele. Laugete randade loomise võimalusi kesklinna külje all rohkem ei ole. Kalaranna aktiivne kasutamine näitab, et selliseid kohti on vaja. Vesi on siin kogemuse järgi puhas ja avamerelained loovad meeoleolu. Tuleviku kavandamisel tasub lisaks praegusele Kalarannale seda asjaolu tähele panna ka Patarei rannalõigus kuni Lennusadama muulini. Siiski poleks võibolla kõige õigem soovida, et kogu see 700 meetri pikkune rannalõik muutuks suureks supelrannaks, vaid et rannajoone terviklikul läbitöötamisel saab siia luua mitmeid väiksemaid ja õdusamaid, praegusest Kalarannast eeskujul võtvaid liivarannakesi. See on Tallinna mereäärele üsna suur võimalus, sest selliste kohtade olemasolu loob maismaa vahetu seose veega ja annab sedakaudu kvaliteedi ka mere ääres ajaveetmiseks.“

